

CONCEPT ACCOUNTANTSVERSLAG 2023

Gemeente Dordrecht

Aanbiedingsbrief

Aan:

de raad van de gemeente Dordrecht
T.a.v. mevrouw A.E.T. Wepster, raadsgriffier
Postbus 8
3300 AA DORDRECHT

Rotterdam, 25 juni 2024

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

INHOUDSOPGAVE

DASHBOARD

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2023 van de gemeente Dordrecht gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2023. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2023 van de gemeente Dordrecht.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders. Op 2 juli 2024 bespreken wij dit verslag met uw financiële commissie.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Een bijzonder element daarin was dit jaar de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente Dordrecht bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

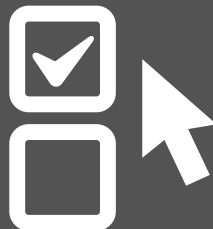
BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

C.M. Steehouwer MSc RA
Partner

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD ACCOUNTANTSCONTROLE

2. UITKOMSTEN JAARREKENINGCONTROLE

3. RESULTAAT & FINANCIËLE POSITIE

4. BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

BIJLAGEN

1. Dashboard

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING		RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING		RESULTAAT 2023													
▶ Afgezien van een aantal formaliteiten hebben wij onze controle afgerond. In deze rapportage nemen wij u mee in onze bevindingen, observaties en aanbevelingen. ▶ Aangezien de niet-gecorrigeerde controleverschillen onder onze materialiteit blijven zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken wanneer uit de formaliteiten geen bijzonderheden meer blijken. Op 3 juli 2024 verstrekken wij onze controleverklaring. ▶ De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedragen respectievelijk € 8.225.000 en € 24.675.000 ▶ Het jaarverslag, inclusief de opgenomen informatie in de paragraaf bedrijfsvoering, is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden ▶ De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd		▶ U heeft als raad van de gemeente Dordrecht de verantwoordingsgrens vastgesteld op € 16.453.000 (2%) en de rapportagegrens op € 411.000. ▶ Het college rapporteert een totale onrechtmatigheid van € 18.770.000, op te splitsen in: ▷ Aanbestedingsonrechtmatigheden: € 2.706.000; ▷ Begrotingsoverschrijdingen van € 16.064.000, waarvan € 15.364.000 als acceptabel worden aangemerkt; ▶ Acceptabele begrotingsoverschrijdingen zijn die overschrijdingen die passen binnen bestaand beleid of worden gedekt door hogere baten. Tot 2023 werden deze niet betrokken in ons rechtmatigheidsoordeel ▶ Wij adviseren u te evalueren of de huidige afspraken in de financiële verordening m.b.t. het tijdig melden van overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten passend zijn in uw rol		<table><tr><th>(x €1.000)</th><th>2023</th><th>Begroting (na wijziging)</th></tr><tr><td>Saldo van baten en lasten</td><td>16.685 V</td><td>-38.496 N</td></tr><tr><td>Mutatie reserves</td><td>12.021 V</td><td>38.496 V</td></tr><tr><td>Resultaat</td><td>28.706 V</td><td>0 N</td></tr></table> ▶ Het resultaat 2023 wijkt ongeveer 3,4% af van de totale begrote lasten (na wijziging). Ten opzichte van de tweede bestuursrapportage is het resultaat nog met € 28,7 miljoen toegenomen, wat wij zien als een forse afwijking. ▶ Dit beeld is in lijn met de laatste jaren. Wij adviseren het college te analyseren om welke redenen deze trend blijft voortbestaan en maatregelen te treffen teneinde een nauwkeuriger tussentijds financieel beeld met de raad te kunnen delen.		(x €1.000)	2023	Begroting (na wijziging)	Saldo van baten en lasten	16.685 V	-38.496 N	Mutatie reserves	12.021 V	38.496 V	Resultaat	28.706 V	0 N
(x €1.000)	2023	Begroting (na wijziging)															
Saldo van baten en lasten	16.685 V	-38.496 N															
Mutatie reserves	12.021 V	38.496 V															
Resultaat	28.706 V	0 N															
BELANGRIJKSTE OBSERVATIES CONTROLE		AANDACHTSPUNTEN VOOR 2024		UW FINANCIËLE POSITIE													
▶ De kwaliteit van de primaire aanlevering van het balansdossier was in algemene zin van een hoger niveau ▶ De belangrijke betrokkenheid van ingehuurd medewerkers geeft ons nog zorgen voor de toekomst wat betreft het verder doorbouwen van het kwaliteitsniveau ▶ De controle van de balanspositie en het verloop van de SiSa-regelingen heeft tot veel vragen en correcties geleid ▶ De waardering van de grondexploitaties is ten opzichte van voorgaand jaar beter onderbouwd, echter zien wij in het proces nog de nodige ruimte voor verbetering, mede met het oog op tussentijdse informatie aan de raad ▶ De gemeente heeft een analyse op de reserve kapitaallasten uitgevoerd in het kader van ‘de basis op orde’ wat heeft geleid tot een eenmalige vrijval van deze reserve van circa 9 miljoen. Wij kunnen ons in deze verwerking vinden		Naar aanleiding van onze controle brengen wij graag de volgende punten voor komend jaar onder uw aandacht: ▶ Jaarrekeningproces - Voortbouwen op de ingezette weg, gebruikmakend van de recente ervaringen, specifiek met het oog op grondexploitaties en SiSa (inclusief balansposities) ▶ Voorziening Riolering - Wij adviseren u, gezien de prijsontwikkelingen, het GRP tussentijds te actualiseren ▶ Werken aan het vergroten van het voorspellend vermogen, zodat tussentijds een nauwkeuriger beeld met de raad kan worden gedeeld ▶ De Commissie BBV heeft voor begrotingsjaar 2025 via de Notitie Rente, Notitie Overhead en de Notitie Grondexploitatie enkele wijzigingen aangekondigd. Deze zijn (vrijwillig) reeds toepasbaar vanaf het begrotingsjaar 2024.		▶ De jaarrekening toont een stabiel weerstandsvermogen en een gezonde solvabiliteit en schuldquote ▶ Alle belangrijke kengetallen scoren in de minst risicovolle categorie, gemeten op basis van de kader van het provinciaal toezicht (GTK 2020) ▶ Meerjarige ombuigingsopgave van ruim € 20 miljoen per jaar vanaf 2026. Hierin is de door het nieuwe kabinet aangekondigde korting van 10% op de specifieke uitkeringen vanaf 2026 niet meegenomen. Dit geeft dan ook een extra druk op een structureel sluitende begroting vanaf 2026 ▶ Strakkere financiële kaders geven een hoger risico op begrotingsoverschrijdingen en maken kwalitatieve en strakke monitoring nog meer noodzakelijk													
DASHBOARD	JAARREKENING	FINANCIËLE POSITIE	BEVINDINGEN	BIJLAGEN													

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

2.1 Strekking van de controleverklaring 2023

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording 2023

2.3 Uw speerpunt voor 2023

2.1 Strekking van de controleverklaring

De jaarrekening
2023 is getrouw

Wij verstrekken bij de jaarrekening 2023, inclusief SiSa-bijlage, van de gemeente Dordrecht een goedkeurende controleverklaring. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva per 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording geeft een getrouw beeld en de met de raad gemaakte afspraken hierover zijn nageleefd. De door ons geconstateerde controleverschillen zijn in de jaarrekening gecorrigeerd. Het overzicht met gecorrigeerde controleverschillen zijn op de volgende pagina opgenomen.

Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 411.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Uit de controle resteren onderstaande controleverschillen welke niet zijn verwerkt in de jaarrekening:

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	FOUTEN	ONZEKERHEDEN	VERWIJZING
Te laag verantwoorde balanspositie SiSa-regeling Regiodeal	781.000	-	2.3.1 (p17)
Te laag verantwoorde balanspositie SiSa-regeling ventilatie scholen	233.000	-	2.3.1 (p17)
Totaal	1.014.000	-	
Materialiteit (1% voor fouten, 3% voor onzekerheden)	8.225.000	24.675.000	
Uitvoeringsmaterialiteit (70% van de materialiteit)	5.346.000		
Door de gemeenteraad vastgestelde rapporteringstolerantie	411.000		

2.1 Strekking van de controleverklaring

De controle van de jaarrekening heeft tot minder correcties en bevindingen geleid dan voorgaand jaar

Onderstaand geven wij u inzicht in de correcties die naar aanleiding van onze controle zijn verwerkt in de jaarrekening. Hoewel het aantal en de omvang van fouten in 2023 zijn afgenomen, zien wij nog verdere ruimte tot verbetering op een aantal specifieke onderdelen. In paragraaf 2.3 van dit verslag gaan wij daar meer concreet op in.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING (in €)	FOUTEN	RESULTAATSIMPACT
Getrouwheid		
Overlopende passiva niet volledig verantwoord	2.010.000	-
Saneringskosten ten onrechte geactiveerd	1.376.000	1.376.000 N
Verkoop grond ten onrechte via GREX verantwoord	1.021.000	544.000 V
Te hoge waardering GREX	945.000	-
Vooruitontvangen ESF-subsidie onjuist gepresenteerd	3.224.000	-
Onterechte dotatie voorziening Riolering	148.000	-
Diverse correcties vanuit de SiSa-regelingen	755.000	755.000 N
Totaal gecorrigeerd naar aanleiding van de controle	9.479.000	1.587.000 N

Geen aanwijzingen
voor materiële fraude
of non-compliance

Fraude en non-compliance

Bij de planning van de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties met verschillende personen binnen de gemeente Dordrecht. Daarnaast nemen wij kennis van de door u opgenomen toelichtingen in de jaarstukken. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en -situaties aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse besproken. Het voorkomen en mitigeren van frauderisico's is primair de verantwoordelijkheid van het college en de raad.

Daarom hebben wij op diverse momenten met u en uw medewerkers en auditcommissie over dit onderwerp van gedachten gewisseld. Tijdens deze besprekingen hebben wij gesproken over de mogelijke fraude- en non-compliance risico's en mogelijke situaties van onregelmatigheden. Dit deden wij aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse en de door u ingevulde compliance vragenlijst. Onze observaties hierbij zijn als volgt:

- ▶ de gemeente Dordrecht beschikt over een integrale frauderisico-analyse;
- ▶ de gemeente Dordrecht beschikt over een gedragscode, klokkenluidersregeling en incidentenregistratie;
- ▶ u beschikt niet over een incident-responsplan, wat de consequenties van een eventueel incident kan versterken.

Daarnaast hebben wij specifiek aandacht besteed aan de veronderstelling dat er bij de opbrengstverantwoording frauderisico's bestaan. Op basis van uw en onze analyse concluderen wij dat er geen materieel frauderisico in de opbrengsten aanwezig is. Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's die wij hebben onderkend en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2023 betroffen dat de volgende risico's:

- ▶ Het risico van management override of internal controls; dit is het op grond van de controlestandaarden (verplicht) te onderkennen risico dat het management buiten de getroffen interne beheersingsmaatregelen om invloed zou kunnen of willen uitoefenen op de in de jaarrekening gepresenteerde uitkomsten;
- ▶ Facturen worden ten onrechte goedgekeurd, omdat de prestatie niet is geleverd of de prijs op de factuur niet overeenkomstig het contract is. Dit ziet specifiek op de mogelijkheid dat de besteller tevens akkoord geeft voor de prestatielevering, wat een onwenselijke functievermenging is.

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van de frauderisico's en de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor materiële fraude(risico's) of vermoedens van materiële fraude(risico's).

2.1 Strekking van de controleverklaring

Continuïteits- veronderstelling

Continuïteit

De waarderingen in de jaarrekening van de gemeente Dordrecht zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de gemeente Dordrecht als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.

Op basis van artikel 12 van de Gemeentewet kunnen gemeente bij langdurige financiële tekorten een beroep doen op een extra uitkering uit het gemeentefonds. Omdat de omvang van het gemeentefonds hierdoor niet wijzigt betalen andere gemeenten daar dus aan mee. Om die reden moeten gemeenten aan allerlei voorwaarden voldoen om deze aanvullende uitkering te kunnen ontvangen. Maar in principe kunnen gemeenten hierdoor niet failliet gaan.

Het gevolg hiervan is dat crediteuren en andere stakeholders nooit benadeeld kunnen worden door een faillissement. Desalniettemin is de financiële positie vanuit het perspectief van raadsleden van belang en moet het college van burgemeester en wethouders inzicht geven in hoeverre de gemeente in staat is om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder. Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor gemeenten in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen naast fraude te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording

College legt
verantwoording af over
rechtmatig handelen

Formele
wetgevingstraject nog
steeds niet voltooid,
oplossing vanuit NBA
voor 2023

De rechtmatigheids-
verantwoording van
gemeente Dordrecht
geeft een getrouw
beeld

Status update rondom de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording

Het wetgevingstraject rondom de rechtmatigheidsverantwoording heeft nog niet geleid tot sluitende wetgeving, wat leidt tot imperfecties in de set van wetten en regels die de inbedding van de rechtmatigheidsverantwoording zouden moeten verzorgen. In de decembercirculaire (bijlage 4.4) is de stand van zaken en het door BZK geschatte afrondingstraject kort geschetst. In de Nieuwsbrief IBI nr. 120 zijn wij allen geïnformeerd dat de Algemene Rekenkamer (AR) fundamentele bezwaren heeft geuit tegen de wijzigingen in het BBV en BADO die noodzakelijk zijn voor invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Verder overleg tussen het ministerie van BZK en de Algemene Rekenkamer is daarom noodzakelijk en vindt naar verluidt later dit jaar plaats. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in dezelfde nieuwsbrief opgeroepen om ongeacht het lopende overleg wel een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening, conform de aangepaste verordeningen en de afspraken die hierover door vertegenwoordigende organen met het bestuur gemaakt zijn.

Naar aanleiding van deze oproep en vooruitlopend op de uiteindelijke aanpassingen in de gedelegeerde regelgeving die relevant is voor het opstellen van de jaarrekening (BBV) en voor de uitvoering van de accountantscontrole 2023 en oordeelsvorming in de controleverklaring (BADO). Totdat deze aanpassingen rond zijn dient de uitwerking uit NBA Alert 48 gevolgd te worden. Aan de hand van te onderkennen scenario's / omstandigheden zijn in NBA Alert 48 aanwijzingen opgenomen voor de uitvoering van de accountantscontrole van de jaarrekening en de oordeelsvorming in de controleverklaring. Indien de niet-acceptabele begrotingsoverschrijdingen en andere rechtmatigheidsfouten en/of onduidelijkheden de verantwoordingsgrens overschrijden dient de accountant een 'Paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden - rechtmatigheidsverantwoording' in de controleverklaring op te nemen. Bij de evaluatie of deze paragraaf opgenomen dient te worden, betreft de accountant op basis van NBA Alert 48 dus de toelichting in de rechtmatigheidsverantwoording omtrent de in afstemming met het algemeen bestuur geaccepteerde begrotingsoverschrijdingen.

In de jaarrekening 2023 is voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen van het college van uw gemeente, gericht op de rechtmatigheid van de baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2023. Het is onze rol om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening te controleren. Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording in uw jaarrekening een getrouw beeld geeft. Onze controle richt zich op het bepalen of het oordeel van het college in de rechtmatigheidsverantwoording door het college toereikend is onderbouwd. Hierbij stellen wij vast of de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld in overeenstemming met de afspraken die gemaakt zijn tussen de gemeenteraad en het college. Deze afspraken zijn vastgelegd in het normenkader van de gemeente, waarvan de financiële verordening een belangrijk onderdeel is. Het rechtmatigheidsoordeel van het college richt zich op een drietal criteria die wij hierna nader hebben toegelicht. Bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de organisatie toereikende werkzaamheden heeft uitgevoerd om het oordeel dat in de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen te onderbouwen.

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording

Wat is het
voorwaardencriterium?

Voorwaardencriterium

Het college toetst bij de uitvoering van haar controlewerkzaamheden of bij de uitvoering van financiële beheershandelingen binnen de geldende wet- en regelgeving is gehandeld. De relevante wet- en regelgeving is tussen het college en de raad afgestemd door middel van het normenkader. Het voorwaardencriterium is met name relevant bij de processen rondom subsidieverstrekingen en (Europese) aanbestedingen. Indien is vast komen te staan dat de gemeente niet aan het voorwaardencriterium heeft voldaan is sprake van een onrechtmatigheid.

Wat is het
begrotingscriterium?

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium richt zich op het budgetrecht van de raad. Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de Gemeentewet onrechtmatig. Het totaal van de begrotingsonrechtmatigheden van gemeente Dordrecht heeft de verantwoordingsgrens overschreden en het college heeft het totaal van de begrotingsonrechtmatigheden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. De begrotingsonrechtmatigheden zijn op basis van de afspraken tussen college en de raad in de financiële verordening acceptabel en deze zijn door het college in de paragraaf bedrijfsvoering nader uitgewerkt.

Overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) zijn op zichzelf niet onrechtmatig. Deze zijn echter wel onrechtmatig als deze niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Het college en de raad hebben door middel van de financiële verordening afspraken gemaakt over wanneer overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) in een begrotingswijziging of middels de concept jaarrekening aan de raad voorgelegd moeten worden.

In lijn met voorgaande jaren heeft de gemeente Dordrecht alle afwijkingen tussen de laatste begrotingswijziging en de jaarrekening 2023 uitgewerkt in de jaarstukken. Wij zijn van mening dat dit voor de gemeente Dordrecht dan ook de gebruikelijke werkwijze is en dat de gemeente Dordrecht het gerechtvaardigde vertrouwen wekt dat dit (voor 2023) niet in strijd is met het budgetrecht van de gemeenteraad en dat de overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) rechtmatig zijn. Het advies voor komend jaar is om de afspraken over wat tijdig melden van overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) precies inhoudt concreet uit te werken in de financiële verordening. In de modelverordening van de VNG vindt u praktische handvatten.

Wat valt onder
misbruik en oneigenlijk
gebruik?

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Als laatste dient het college een uitspraak te doen over de naleving van bepalingen die in wet- en regelgeving zijn opgenomen met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Hiervoor stelt het college vast welke verplichte handhaving noodzakelijk is en welke maatregelen binnen de gemeente genomen zijn om dit te kunnen uitvoeren. Tevens stelt het college vast of de getroffen maatregelen werken. Indien geconstateerd wordt dat beleid niet bestaat of niet wordt nageleefd dan wordt dit toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Alleen daadwerkelijke afwijkingen als gevolg van misbruik worden betrokken in het proces tot het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Rechtmatigheidsverantwoording van de gemeente Dordrecht

De raad van de gemeente Dordrecht heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 2% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 16.453.000

De rapportagegrens voor de toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 411.000

Rechtmatigheidsverantwoording van de gemeente Dordrecht

De raad van gemeente Dordrecht heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 2% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves. De verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 16.453.000. Blijkens de rechtmatigheidsverantwoording is het college van mening dat de verantwoordingsgrens wordt overschreden in de jaarrekening 2023. De verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties zijn rechtmatig tot stand gekomen met uitzondering van hetgeen is gerapporteerd in de rechtmatigheidsverantwoording. De door het college gerapporteerde afwijkingen kunnen als volgt worden samengevat:

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	ONRECHTMATIGHEDEN	ONDUIDELIJKHEDEN	VERWIJZING
Rechtmatigheid			
Begrotingscriterium	16.064.000	-	§ 2.2
Voorwaardencriterium	2.706.000	-	§ 2.2
Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	-	-	
Totaal	18.770.000	-	
Verantwoordingsgrens (2% voor afwijkingen en onduidelijkheden)	16.453.000	16.453.000	
Door de gemeenteraad vastgestelde rapportagegrens		411.000	

De rapportagegrens voor de toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 411.000.

De paragraaf bedrijfsvoering is onderdeel van het jaarverslag. Wij hebben deze paragraaf doorgenomen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of deze paragraaf materiële afwijkingen bevat. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Op grond van onze werkzaamheden zijn wij van mening dat de paragraaf bedrijfsvoering verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat.

Op de volgende pagina's gaan wij nader in op de onrechtmatigheden en de toelichting die daarover is opgenomen in de jaarrekening en de paragraaf bedrijfsvoering.

Voorwaardencriterium

De geconstateerde afwijkingen in het kader van het voorwaardencriterium betreffen enkel onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van Europese aanbestedingsrichtlijnen

Voorwaardencriterium

Het college toetst bij de uitvoering van haar controlewerkzaamheden of bij de uitvoering van financiële beheershandelingen binnen de geldende wet- en regelgeving is gehandeld. De relevante wet- en regelgeving is tussen het college en de gemeenteraad afgestemd door middel van het normenkader. Het voorwaardencriterium is met name relevant bij de processen subsidieverstrekingen en aanbestedingen. Indien is vast komen te staan dat de gemeente Dordrecht niet aan het voorwaardencriterium heeft voldaan is sprake van een onrechtmatigheid.

De geconstateerde afwijkingen in het kader van het voorwaardencriterium betreffen bij de gemeente Dordrecht enkel onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van Europese aanbestedingsrichtlijnen. In het kader van de aanbestedingsrechtmatigheid zijn de volgende onrechtmatigheden geconstateerd:

Omschrijving crediteur	Onrechtmatigheid	Nieuw / doorlopend
Handhavingsdiensten	1.236.000	Doorlopend
Groenonderhoud	296.000	Doorlopend
Facilitaire diensten	540.000	Doorlopend
Overige dienstverlening	189.000	Doorlopend
Inhuur personeel	445.000	Nieuw
Totaal	2.707.000	
Nieuwe bevindingen in 2023	445.000	
Doorlopende contracten vanuit 2022	2.262.000	

De onrechtmatigheden in het boekjaar bedragen in totaal € 2.707.000 (2022: 4.789.000). De daling van de onrechtmatigheden is het gevolg van directe sturing vanuit de organisatie op het beëindigen van onrechtmatige contracten en het aanbesteden van de opvolgende contracten. De onrechtmatigheden in het boekjaar 2023 zijn ontstaan door verlengingen waarmee de totale bestedingen op deze drie inhuurcontracten boven de aanbestedingsgrens kwamen. Voor deze contracten geldt dat deze inmiddels zijn beëindigd.

Voor onze bevindingen in het kader van de opzet van het inkoop- en aanbestedingsproces verwijzen wij naar onze managementletter d.d. 29 januari 2024.

Begrotingscriterium

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium richt zich op het budgetrecht van de gemeenteraad van de gemeente Dordrecht. Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de Gemeentewet (altijd) onrechtmatig. Het totaal aan overschrijdingen op lasten in 2023 ten opzichte van de laatst geautoriseerde begrotingswijziging bedraagt € 16.064.000. Dit bedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

Programma	Overschrijding van de lasten	Waarvan acceptabel
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	1.278.000	628.000
Lerend en ondernemend Dordrecht	1.671.000	1.671.000
Bouwend en bereikbaar Dordrecht	9.920.000	9.920.000
Algemene dekkingsmiddelen	1.401.000	1.401.000
Overhead	1.794.000	1.794.000
Totalen	16.064.000	15.414.000

Tot en met 2022 werden lastenoverschrijdingen niet zonder meer als onrechtmatig aangemerkt en werden feitelijk alleen de lastenoverschrijdingen die niet acceptabel waren als onrechtmatig aangemerkt. Door de wijziging in de Kadernota Rechtmatigheid 2023 is de omvang van de onrechtmatigheden samenhangend met het begrotingscriterium significant toegenomen, omdat ongeacht staand beleid alle lastenoverschrijdingen als (bruto) onrechtmatigheid worden bestempeld.

Vervolgens geldt dat alle lastenoverschrijdingen waarvoor sprake is van direct gerelateerde hogere baten (ter dekking) of die zijn ontstaan binnen bestaand beleid als acceptabele begrotingsoverschrijdingen worden aangemerkt. Voor een bedrag van € 15.414.000 is sprake van acceptabele begrotingsoverschrijdingen. De omvang van de niet acceptabele begrotingsoverschrijdingen is daarmee relatief beperkt in relatie tot de verantwoordingsgrens die door de Raad is vastgesteld. Deze overschrijding ziet op het bomenprogramma waarvoor in 2024 door u als raad budget ter beschikking is gesteld. Gezien deze overschrijding in 2023 is gerealiseerd leidt dit tot een niet-acceptabele begrotingsonrechtmatigheid.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Het college dient een uitspraak te doen over de naleving van bepalingen die in wet- en regelgeving zijn opgenomen met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Hiervoor stelt het college vast welke verplichte handhaving noodzakelijk is en welke maatregelen binnen de gemeente genomen zijn om dit te kunnen uitvoeren. Tevens stelt het college vast of de getroffen maatregelen werken. Indien geconstateerd wordt dat beleid niet bestaat of niet wordt nageleefd dan wordt dit toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Alleen daadwerkelijke afwijkingen als gevolg van misbruik worden betrokken in het proces tot het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Hoe staat het ervoor met de ambtelijke opdracht 'De basis op orde'?

Algeheel beeld van het controleproces

Als gemeenteraad (auditcommissie) heeft u ons bij de bespreking van de controleopdracht 2023 een speerpunt voor de jaarrekeningcontrole 2023 meegegeven. Dit speerpunt betrof: Hoe staat het ervoor met het project "De basis op orde". Een verbeterplan dat naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2022 is opgesteld en in de organisatie wordt uitgerold. Hierna gaan wij hier nader op in.

In het boekjaar 2022 heeft het jaarrekeningcontroleproces een lange doorlooptijd gekend, waardoor niet werd voldaan aan de indieningstermijnen. Naar aanleiding hiervan is ambtelijk opdracht gegeven tot het opstellen van een verbeterplan dat ten doel heeft de organisatie (met focus op de financiële kolom en het grondbedrijf) zodanig door te ontwikkelen dat kwaliteit van rapportages is geborgd en de jaarstukken 2023 tijdig behandeld en vastgesteld kunnen worden door de gemeenteraad. Wat dit laatste betreft bevestigen wij dat wij tijdig de controleverklaring kunnen verstrekken en uw besluitvorming niet wordt gehinderd door een nog lopend controleproces. De hiertoe door de organisatie gezette stappen zijn onder andere zichtbaar in:

- Betere aanlevering van de VIC-dossiers en bijbehorende onderbouwingen;
- Betere initiële onderbouwingen van balansposten met toelichtingen en memoranda;
- Betere en toereikendere beantwoording van gestelde vragen, waardoor veel vragen in één keer toereikend zijn beantwoord.

Wij zien dus dat er duidelijke stappen gezet zijn, maar constateren ook dat op een aantal vlakken nog verdere verbetering nodig of mogelijk is. Dit uit zich met name in het verloop van de controle van de grondexploitaties en van de SiSa-regelingen. Een zorg die wij nog hebben is dat de kwaliteitsimpuls in het jaarrekeningproces vooral door en onder leiding van ingehuurd medewerkers tot stand is gekomen. Wij vragen aandacht voor het ook in de eigen bezetting borgen van de gezette en nog te zetten stappen. Dieper in de organisatie loopt het verbetertraject nog geruime tijd door. Hierbij worden ook de ervaringen en lessen uit het nu bijna afgeronde controletraject 2023 meegenomen.

Aandachtspunten voor 2024 zien wij met name voor de volgende onderwerpen:

1. Financiële beheersing van de ontvangen subsidies;
2. Stroomlijnen van inzicht in waardering van grondexploitaties;
3. Beheersing en onderbouwing van mutaties in reserves;
4. Afgrenzing en presentatie van vorderingen en schulden;
5. Timing van de afsluiting van de controle en nagekomen boekingen.

Op de volgende pagina's gaan wij hier nader op in.

Afsluitend

We kijken terug op een lang en intensief traject waarin duidelijk kwaliteitsslagen te zien zijn geweest. De korte lijnen en coöperatieve samenwerking waarderen we en we helpen de organisatie graag verder in het voortbouwen aan het fundament. We gaan dat concreet vorm geven door een gedetailleerde evaluatie, identificatie van leerpunten en gedetailleerde afstemming van de jaarplanning voor controle 2024.

Stappen te zetten voor met name nieuwe(re) subsidieregelingen

Afspraken met externe partijen beter borgen

1. Financiële beheersing van de ontvangen subsidies

Al enige jaren neemt het aantal SiSa-regelingen hand over hand toe. Over 2023 is voor ruim vijftig regelingen verantwoording afgelegd in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening. Een ruime verdubbeling ten opzichte van enkele jaren geleden. De controle van al deze SiSa-regelingen en overige subsidies is intensief geweest en heeft ook de nodige vragen en correcties opgeleverd. De complexiteit en omvang van een aantal (nieuwe) regelingen heeft hier niet positief aan bijgedragen. Wij constateren dat de beheersing van de invulling van de SiSa-bijlage door de gemeente voor de meeste regelingen goed is voorbereid en gecontroleerd. Het bijbehorende verloop van de subsidies in de balans was echter voor een relatief groot aantal subsidies onjuist en heeft tijdens de controle tot de nodige correcties geleid. Daarnaast constateren wij voor een aantal complexere subsidieregelingen dat het voor de gemeente onduidelijk was hoe deze verantwoord moesten worden, waardoor ook correcties in de verantwoording zijn verwerkt.

Wij adviseren u om het komende jaar meer aandacht te besteden aan de balansposities per einde boekjaar en bij nieuwe subsidies eerder aandacht te hebben voor de aard van de aangevraagde subsidie en de bijbehorende verantwoordingsvereisten die vanuit de subsidieverstrekker worden gesteld. Dit helpt om bij de realisatie van de subsidiabele lasten in de lijnorganisatie de juiste keuzes en vastleggingen te maken en het verantwoordingsproces te versoepelen.

Voor sommige SiSa-regelingen geldt dat gemeente Dordrecht penvoerder is en zich over de besteding van de subsidie heeft te verantwoorden, terwijl niet alle activiteiten en lasten door Dordrecht zelf zijn gerealiseerd maar door derden. Dit betreffen bijvoorbeeld gemeenten in de regio of marktpartijen. We constateren dat voorafgaand aan de uitvoering van een dergelijk subsidieproject niet alle noodzakelijke afspraken onderling goed worden vastgelegd. Hierdoor kunnen bij de verantwoording problemen in de controleerbaarheid van de in uw SiSa-verantwoording opgenomen bedragen. Dit heeft ook geleid tot het gerapporteerde niet-gecorrigeerde controleverschil. Wij adviseren u maatregelen te nemen die voldoende borgen dat de te verantwoorden lasten volledig zijn onderbouwd en toetsbaar zijn zodat het risico op een korting van de specifieke uitkering geminimaliseerd dan wel verlegd wordt naar de uitvoerende partij.

Stappen gezet, uniformering en monitoring verdienen aandacht en moeten leiden tot meer inzicht voor de raad

Veel verschillende reserves, waarvan een aantal op basis van werkelijke bestedingen muteren.

Tussentijdse monitoring en rapportage aan de raad verdient aandacht

2. Grondexploitatie

Het proces van de totstandkoming van de grondexploitaties is ten opzichte van voorgaand boekjaar op een aantal punten verbeterd. Wij zien dit met name terug in de volgende zaken:

- De ingenomen standpunten, onderbouwingen en toelichtingen zijn ten opzichte van boekjaar 2022 beter gemotiveerd en gedocumenteerd;
- De snelheid en kwaliteit van de beantwoording van onze vragen is verbeterd.

Naar aanleiding van de controle 2022 is de intentie uitgesproken om vooral voor de grote en voor ons meer risicovolle grondexploitaties (Stadswerven, Middenzone, Amstelveen Wonen en Dordtse Kil IV) de controle eerder uit te voeren om te voorkomen dat deze controles tijdens de jaarrekeningcontrole moesten plaatsvinden en ruimte te hebben voor eventuele inhoudelijke discussies. Achteraf gezien was deze intentie te ambitieus, waardoor alleen de controle van Amstelveen Wonen eerder kon worden uitgevoerd. In de geplande evaluatie stemmen we met betrokkenen af wat nodig is om hier een versnelling in te realiseren en een passende planning voor 2024 in te richten.

Vooruitlopend op deze evaluatie zien wij nog de volgende verbetermogelijkheden:

- Wij constateren dat de actualisaties niet voor alle grondexploitaties met dezelfde diepgang en op dezelfde manier gebeuren. Hierdoor is niet altijd duidelijk welke informatie in de aangeleverde bestanden is geactualiseerd en geanalyseerd. Daarnaast is het afhankelijk van meerdere factoren welke analyses worden uitgevoerd en hoe diepgaand deze worden uitgevoerd. Tijdens de controle hebben wij nog een behoorlijk aantal vragen moeten stellen, tegelijkertijd is er in beperkte mate sprake van correcties naar aanleiding van de controle. Wij adviseren een uniforme werkwijze, vastlegging en diepgang van dossiervorming voor alle grondexploitaties in te richten.
- Gedurende het jaar bestaat richting de raad geen kwantitatief inzicht in de impact van de grondexploitaties op het resultaat van de gemeente. In de bestuursrapportages wordt dan ook geen inzicht gegeven in de verwachte resultaatneming in het lopende jaar. Gegeven de omvang van de grondexploitaties is dit niet wenselijk. Opvolging van het voorgaande advies moet ertoe kunnen leiden tot gedurende het jaar meer inzicht bestaat in de waarde (en resultaat-) ontwikkeling van de grondexploitaties, zodat hierover ook in de bestuursrapportages meer concreet kan worden gerapporteerd aan de raad. Dit zal ook de actualisatie per jaareinde behoorlijk kunnen bespoedigen.

3. Beheersing en onderbouwing van mutaties in reserves

De gemeente heeft een groot aantal bestemmingsreserves waarvoor in het boekjaar mutaties zijn verantwoord. Voor de meeste bestemmingsreserves heeft u als gemeenteraad besloten dat onttrekkingen dienen plaats te vinden op basis van de werkelijke bestedingen of het werkelijke saldo op een taakveld of kostenplaats in het boekjaar. Bij de uitvoering van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de onderbouwing van de mutaties niet altijd duidelijk uit de achterliggende documentatie bleek, waardoor de controle van de mutaties in het eigen vermogen in de praktijk lastig blijkt.

Wij adviseren de gemeente om voor 2024 de tussentijdse begrotingsmutaties duidelijker in de tussentijdse rapportages te verwerken en te beoordelen of het wenselijk is om in de tussentijdse rapportages ook de cumulatieve mutaties zichtbaar te maken. Daarnaast adviseren wij om de werkelijke bestedingen in het jaarrekeningproces beter te onderbouwen en te controleren voordat deze worden aangeleverd.

Aandacht nodig voor juiste afgrenzing van baten en lasten, alsmede juiste presentatie in de balans

Versnelling van de jaarafsluiting is wenselijk, wat zal moeten beginnen in de lijnorganisatie

4. Afgrenzing en presentatie van vorderingen en schulden

In lijn met voorgaand boekjaar hebben wij vastgesteld dat de afgrenzing van baten en lasten en daarmee de nauwkeurigheid en de volledigheid van vorderingen en schulden door de gemeente voor verbetering vatbaar blijft. De aard en omvang van de bevindingen is ten opzichte van voorgaand jaar wel verbeterd, maar nog niet optimaal. Hoewel het hier vooral om het juist presenteren van balansposten gaat en niet alles een resultaatseffect heeft, adviseren wij de organisatie vooral de nauwkeurigheid van de afgrenzing en samenhangende presentatie te borgen. Dit uit zich in de controle door de volgende (door de gemeente gecorrigeerde) fouten:

- Ten onrechte niet opgenomen schulden (onjuiste afgrenzing): € 2,0 miljoen;
- BTW op facturen opgenomen in het verkeerde boekjaar: € 0,4 miljoen;
- Debiteuren met factuurdatum in 2024 onjuist gepresenteerd: € 3,2 miljoen;
- Crediteuren met factuurdatum in 2024 onjuist gepresenteerd: € 1,5 miljoen.

5. Timing van de afsluiting van de controle en nagekomen boekingen

Op verzoek van de ambtelijke organisatie heeft de oplevering van het jaarrekeningcontroledossier en de jaarrekening gefaseerd plaatsgevonden, zodat er meer tijd was voor de ambtelijke organisatie om het dossier goed voor te bereiden. Mede hierdoor is gedurende de controle nog een groot aantal (meer dan honderd) boekingen verwerkt in de administratie door de ambtelijke organisatie. Enerzijds laat dit zien dat een groot aantal correcties intern wordt geconstateerd en verwerkt. Dit heeft een duidelijk verhoogde kwaliteit van het jaarrekeningdossier tot gevolg gehad. Anderzijds laat dit zien dat in een vrij laat stadium nog veel werk verzet moet worden om tot een deugdelijke jaarafsluiting en jaarrekening te komen. Op belangrijke posities is de invloed van ingehuurde medewerkers op de kwaliteit van de aanlevering nog behoorlijk geweest. Dit toont dan ook een nog voortdurende kwetsbaarheid en een noodzaak om dieper in de lijn nog verdere kwaliteitsstappen te zetten en te borgen. Het op termijn vervangen van de externe inhuur door eigen medewerkers en het vasthouden van de dan bereikte kwaliteit brengen wij in dit kader onder uw aandacht als een belangrijke opgave.

3. Resultaat & financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

3.2 Uw financiële positie

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

Resultaat 2023
ten opzichte van de
gewijzigde begroting
bedraagt € 28,7
miljoen

Voorspellend vermogen
vraagt nadrukkelijk
aandacht

Korting specifieke
uitkeringen vanaf 2026

Overzicht realisatie programma's

Het resultaat van de gemeente Dordrecht over het jaar 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 28,7 miljoen voordelig. In onderstaand overzicht is het resultaat per programma in het kort weergegeven:

OVERZICHT REALISATIE PROGRAMMA'S (x 1.000)	REALISATIE 2023	BEGROTING NA WIJZIGINGEN	VERSCHIL
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	1.650 V	7.822 N	9.472 V
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	24.216 N	39.161 N	14.945 V
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	29.174 N	28.730 N	444 N
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	240.854 N	240.638 N	216 N
Lerend en Ondernemend Dordrecht	16.572 N	17.664 N	1.092 V
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	2.799 N	3.919 N	1.120 V
Algemene Dekkingsmiddelen	400.329 V	393.662 V	6.667 V
Overhead	59.602 N	55.620 N	3.982 N
Vennootschapsbelasting	50 N	106 N	56 V
Onvoorzien	6 N	2 N	4 N
Totaal	28.706 V	0	28.706 V

Het resultaat 2023 wijkt ongeveer 3,4% af van de totale begrote lasten (na wijziging). Wij zien ruimte om door middel van strakkere monitoring tussentijds nauwkeuriger bijstellingen met de raad te kunnen delen. Onder andere de in paragraaf 2.3 genoemde aandachtspunten moeten hier aan bijdragen en benadrukken wij om die reden ook op deze plaats.

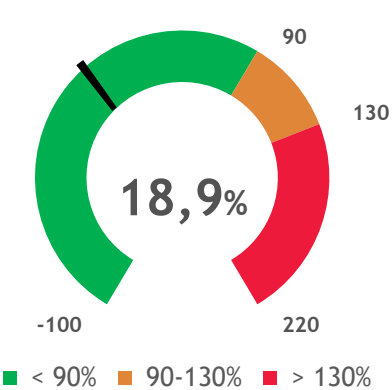
Voorspellend vermogen begroting (na wijzigingen) is beperkt (koppelen aan Perspectiefnota)

Net als voorgaande jaren is de afwijking tussen de gewijzigde begroting en het resultaat van baten en lasten groot, hoewel hierin ook sprake is van forse incidentele zaken. Evenwel zien wij ruimte om in de bestuursrapportages concreter en kwantitatief inschattingen te rapporteren aan de raad en zodoende de raad nog beter in positie te brengen in haar kaderstellende en controlerende taak.

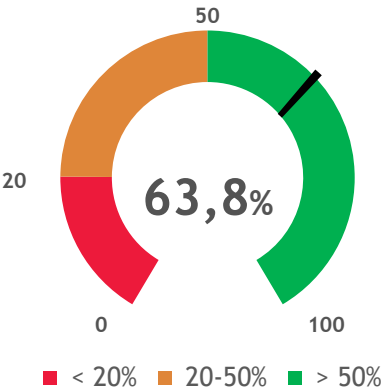
In uw perspectiefnota verwacht u, net als veel andere gemeenten, forse ombuigingen te moeten realiseren om een structureel begrotingsevenwicht te realiseren. Deze ombuigingen lopen op tot ruim € 20 miljoen per jaar. Hierin is niet begrepen de strakkere budgettering die u heeft ingerekend door ‘lucht’ uit de budgetten te verwijderen voor een bedrag van € 3 miljoen per jaar. Dit geeft inherent een groter risico op begrotingsafwijkingen en onderstreept het belang van een kwalitatieve borging van de financiële administratie en monitoring van budgetten. Naar wij begrepen vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn de overhevelingen van de specifieke uitkeringen naar de algemene uitkering, onder aftrek van een korting van 10% al ingeboekt vanaf 2026. Het risico is dan ook reëel dat de ombuigingsopgave voor u groter is dan nu uit de perspectiefnota blijkt.

3.2 Uw financiële positie

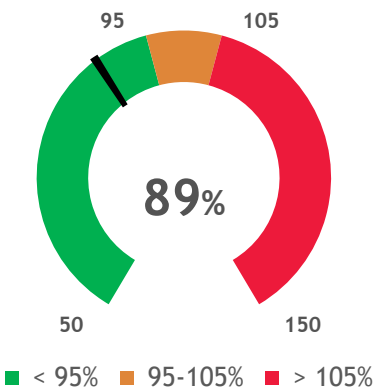
NETTO SCHULDQUOTE

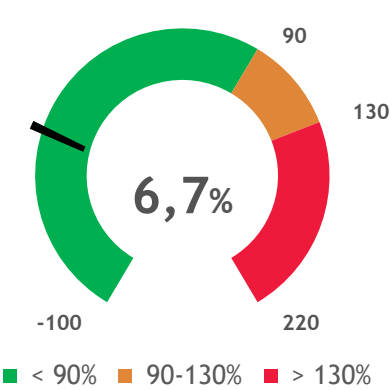
SOLVABILITEIT

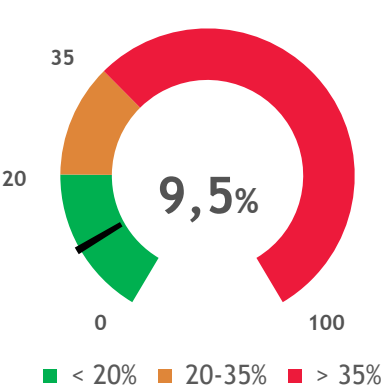
BELASTINGCAPACITEIT

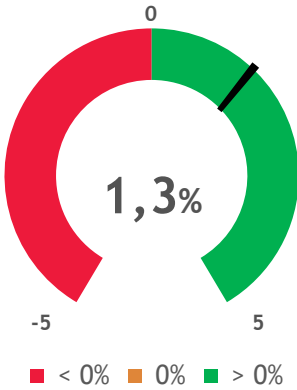
(GECORRIGEERDE) SCHULDQUOTE

GRONDEXPLOITATIE

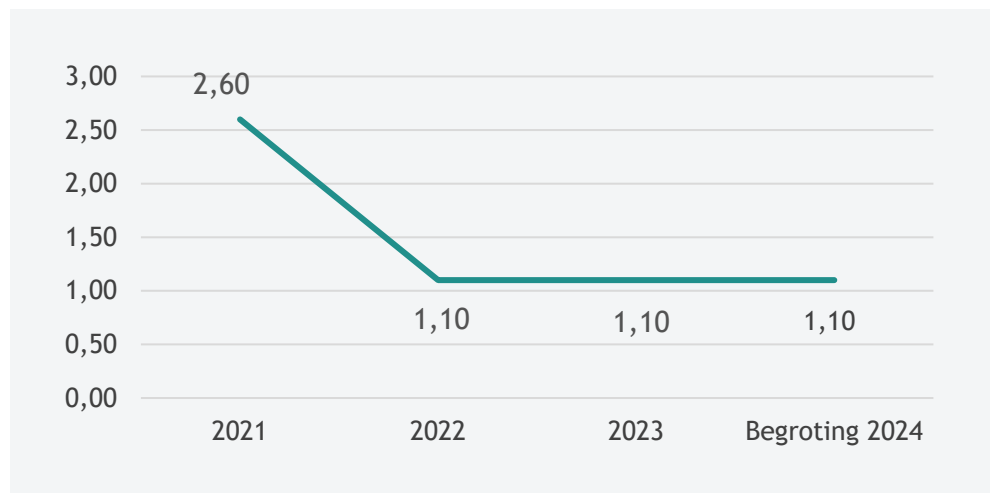

STRUCTURELE EXPLOITATIERUIMTE

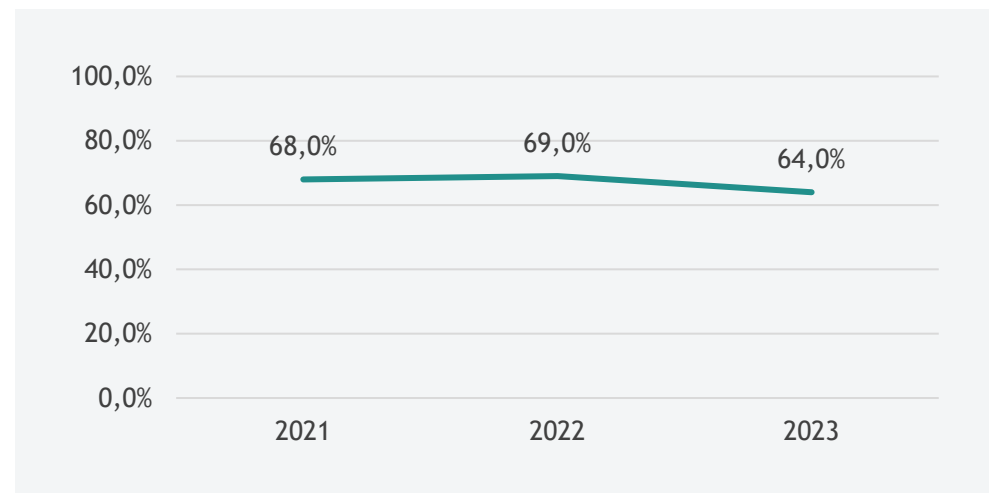

3.2 Uw financiële positie

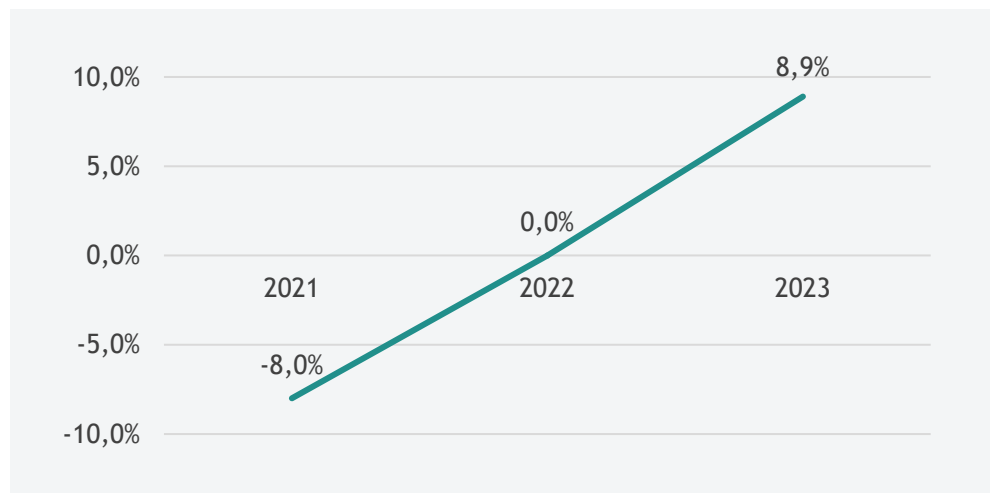
RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

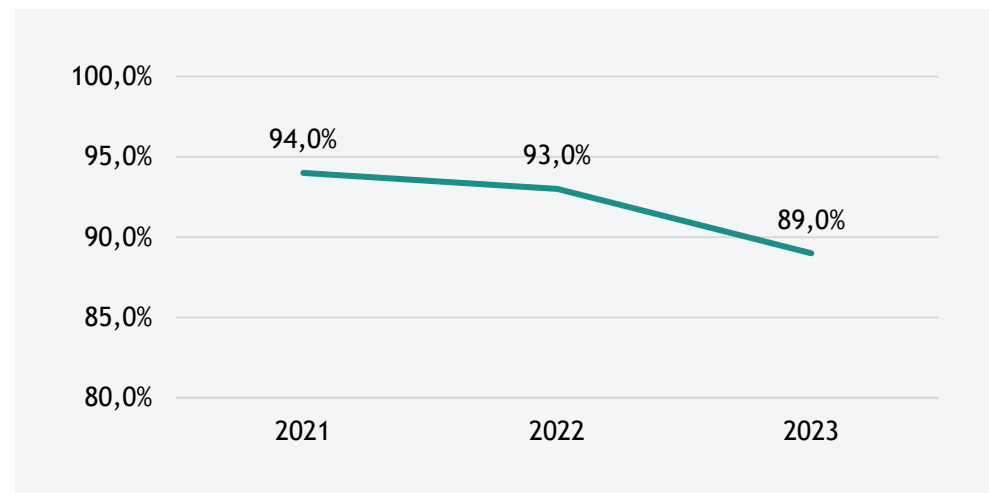
SOLVABILITEITSRATIO

NETTO SCHULDQUOTE (GECORRIGEERD)

BELASTINGCAPACITEIT

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

Weerstandsvermogen gemeente Dordrecht ligt net boven de grens die met de Raad is afgesproken

Solvabiliteit en netto schuldquote

Belastingcapaciteit

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden geschetst van de financiële positie van de gemeente Dordrecht. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie.

Hieronder schetsen wij de financiële positie op basis van de ratio's zoals opgenomen in de jaarrekening 2023.

Weerstandsvermogen gemeente Dordrecht is net boven de afgesproken grens

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 22,3 miljoen. In het weerstandsvermogen ultimo 2023 zijn geen vrij aanwendbare bestemmingsreserves meegeteld. In geval van calamiteiten is het ook nog mogelijk om een deel van deze vrij aanwendbare bestemmingsreserves een andere aanwending te geven. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Dordrecht heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 19,5 miljoen. Het weerstandsvermogen van de gemeente Dordrecht ligt net boven de met de Raad afgesproken grens van 1,0.

Solvabiliteit en netto schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2023 64% (2022: 69%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente Dordrecht in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De huidige waarde is aan te merken als 'minst risicovol'. De netto schuldquote bedraagt 19% (2022: 7%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. De schuldquote laat een iets stijgende trend zien. Het GTK classificeert de huidige ratio als minst risicovol. Beide kengetallen laten een beperkt negatieve ontwikkeling zien, maar laten ten opzichte van de signaleringswaarden van het gemeentelijk toetsingskader (GTK 2020) nog steeds een positief beeld zien. Dit geeft wat ons betreft blijk van een robuuste financiële positie en daarmee een goede uitgangspositie voor de toekomst van de gemeente.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen en wordt bepaald door de totale WOZ-waarde van alle woningen en niet-woningen in de gemeente ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit bedraagt ultimo 2023 89% (2022: 93%).

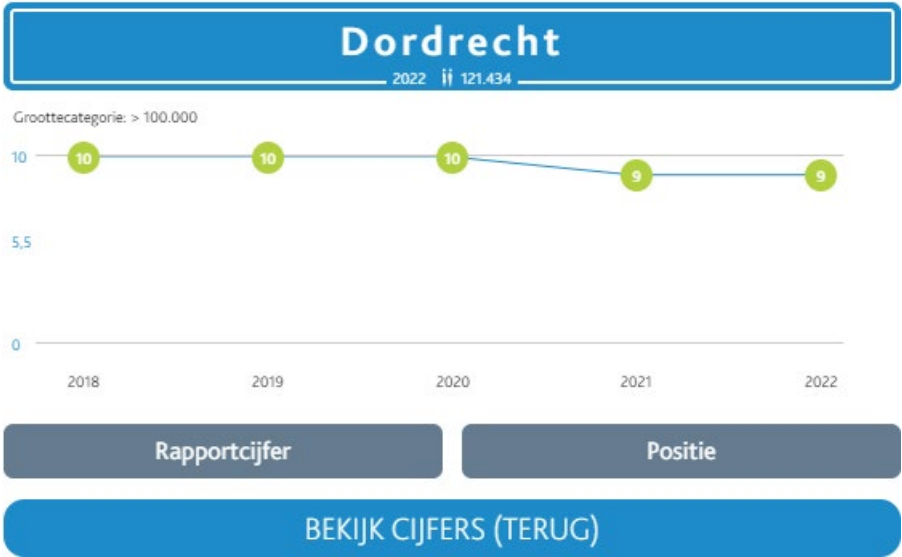
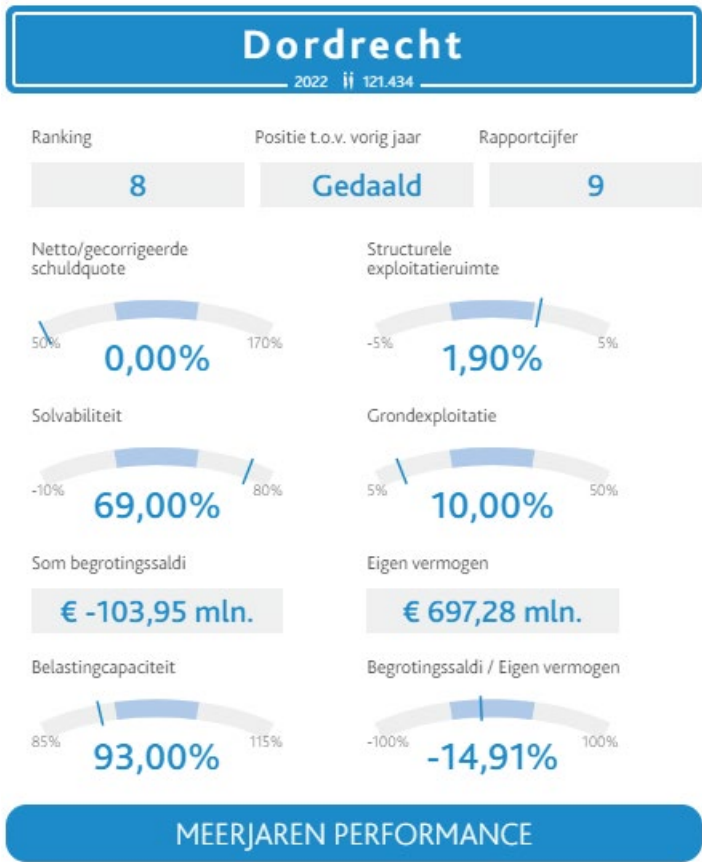
3.3 Ons beeld van uw financiële positie

Uw score in onze
landelijke
benchmarkrapportage:
9

Uw score in onze landelijke benchmarkrapportage: 9

Vanuit hun taak als financieel toezichthouder hebben de twaalf provincies een gemeenschappelijk financieel toezichtkader opgesteld. In dit GTK 2020 zijn signaleringswaarden opgenomen voor de financiële kengetallen zoals opgenomen in het jaarverslag van de gemeente Dordrecht. Wij hebben deze signaleringswaarden als basis gebruikt voor het bepalen van uw score en dus financiële positie. Indien uw gemeente voor de komende jaren (2023 t/m 2027) per saldo een negatief resultaat begroot (en inteert op het eigen vermogen), beïnvloedt dit de score. Een uitwerking van deze systematiek beschrijven wij in onze [benchmarkrapportage](#).

In het onderstaande overzicht zijn de cijfers opgenomen vanuit de meerjarenbegroting 2024. De ombuigingsopgave van € 103,95 miljoen is op basis van de perspectiefnota 2025 inmiddels teruggebracht tot circa € 65 miljoen.

4. Belangrijkste bevindingen

- 4.1 Belangrijkste bevindingen Grondexploitatie
- 4.2 Belangrijkste bevindingen Jaarrekening
- 4.3 BBV, WNT en SiSa
- 4.4 Significante schattingsposten

4.1 Belangrijkste bevindingen grondexploitaties (1/5)

Redelijkheid
belangrijkste
schattingselementen
vastgesteld

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

Met een netto boekwaarde van € 68,8 miljoen vormen de onderhanden projecten (grondexploitaties) een belangrijke post in onze controle. Niet alleen vanwege de boekwaarde, maar vooral vanwege de risico's in de waardering en daarmee de potentiële impact op het resultaat bij een onjuiste waardering. Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, vormfactoren in het ontwerp, verkoopprijzen en rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten en kosten. Juist de inschattingen van de nog te realiseren kosten en opbrengsten hebben onze aandacht.

De inherente risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- ▶ **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- ▶ **Programming:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- ▶ **Prijs:** inherent gevolg van economische ontwikkelingen is dat er sprake is van stijgende bouwkosten en een stijgende rente. Hiermee staat de betaalbaarheid en daarmee de verkoopprijs van woningen en dus ook van grond onder druk. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

Deze drie P's zijn zowel voor als na de actualisatie met uw medewerkers besproken. Tijdens deze gesprekken zijn de uitgangspunten getoetst. De grondexploitaties zijn met deze uitgangspunten per 31 december 2023 geactualiseerd. Tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of de resultaatneming (winst of verlies) correct is ingeschat en verwerkt.

Afhankelijk van het door ons ingeschatte risicoprofiel van elk van de grondexploitaties hebben wij de diepgang van onze werkzaamheden bepaald. Vooral de omvang van de nog te realiseren kosten en opbrengsten is hierin een belangrijke risicofactor. Op basis van ons inschatting hebben wij onderstaande grondexploitaties met een grote diepgang getoetst:

- ▶ Stadswerven;
- ▶ GZH Middenzone;
- ▶ Amstelwijck Wonen; en
- ▶ Dordtse Kil IV deel 2.

In het vervolg van deze paragraaf koppelen wij per grondexploitatie onze bevindingen terug. Voor de overige grondexploitaties doen wij dit alleen indien uit onze controlewerkzaamheden specifieke bevindingen naar voren zijn gekomen.

Geactualiseerde Nota Grondbeleid

In voorgaand boekjaar hebben wij gerapporteerd over het feit dat de Nota Grondbeleid verouderd was. Wij hebben tijdens de controle van boekjaar 2023 vastgesteld dat de Nota Grondbeleid in het voorjaar van 2024 is geactualiseerd. Hiermee is deze bevinding uit voorgaand boekjaar opgevolgd.

Risicogerichte
controleaanpak per
complex

De Nota Grondbeleid is
in 2024 geactualiseerd

4.1 Ontwikkeling grondexploitaties (2/5)

Netto boekwaarde stijgt met € 1,3 miljoen

Voorziening voor verwachte verliezen stijgt met € 13,3 miljoen

Ontwikkeling boekwaarde

De totale netto boekwaarde na aftrek van de verliesvoorziening bedraagt ultimo 2023 € 68,8 miljoen (2022: € 69,2 miljoen).

De totale voorziening voor verwachte verliezen is in 2023 toegenomen met € 13,1 miljoen van € 89,2 miljoen ultimo 2022 naar € 102,3 miljoen ultimo 2023. Deze ziet toe op Stadswerven (+ € 9,4 miljoen) en Oranjepark (+ € 2,9 miljoen).

Het grootste deel van de netto boekwaarde betreft bouwgrondexploitaties met betrekking tot woningbouw. Dit is conform het beeld ultimo 2022.

Hierna gaan wij dieper in op de ontwikkelingen en onze observaties en bevindingen.

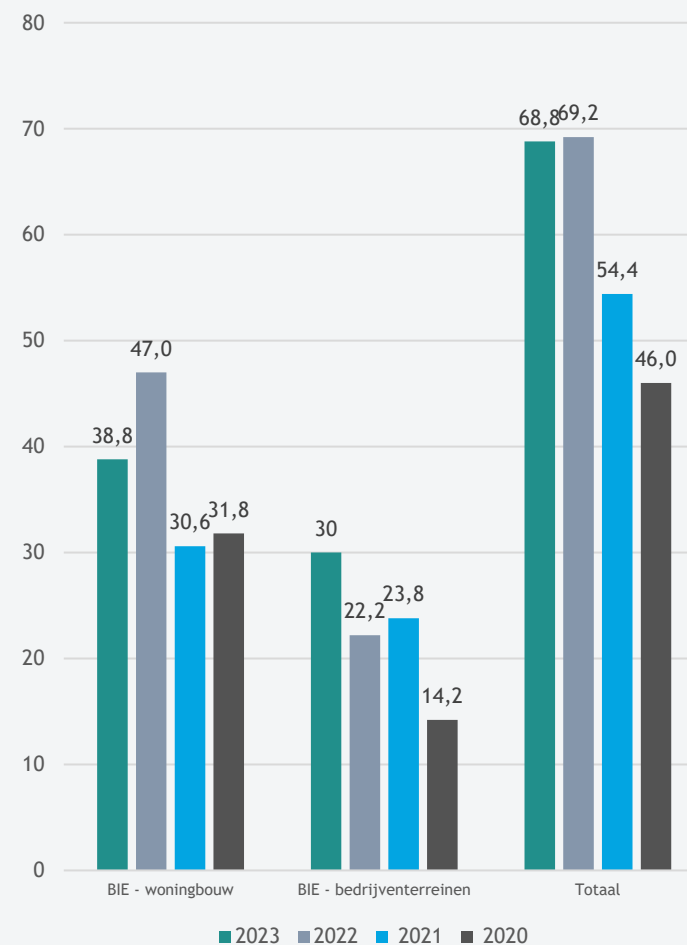
Nieuwe complexen in exploitatie genomen

Gedurende 2023 is één nieuw complex geopend, te weten 'Van den Broekerf'. De eindwaarde van dit complex is relatief beperkt.

Af te sluiten complexen

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2023 zullen de volgende complexen worden afgesloten: Prof. Langeveldlaan, Drechtwerk en Nijverheidsstraat (Rogam). Per saldo was op deze projecten sprake van een winst € 5,5 miljoen. Deze winsten zijn in het verleden reeds in belangrijke mate genomen.

ONTWIKKELING NETTO BOEKWAARDE
GRONDEXPLOITATIES 2020 tot en met 2023
(x € 1 miljoen)

4.1 Ontwikkeling grondexploitaties (3/5)

Totale tussentijdse
winstneming van
€ 17,2 miljoen

Winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. In de notitie Grondexploitatie is opgenomen dat voor winstneming de Percentage of Completion (POC) methode geldt: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd dient tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitaties winst te worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Voor de gemeente Dordrecht heeft dit geleid tot een totale (tussentijdse) winstneming van € 10,2 miljoen (2022: € 11,5 miljoen). De afname ten opzichte van voorgaand boekjaar wordt met name veroorzaakt door het afsluiten van het winstgevende project Drechtwerk B&S-locatie. In onderstaande tabel zijn de (tussentijdse) winstnemingen tot en met 2023 toegelicht:

Grondexploitatie	Totale winst
Oud Krispijn zuid	3.100.000
Kilkade 7	3.000.000
Gezondheidspark Overkampzone	1.900.000
Amstelwijck wonen	1.700.000
Grote Hondring	400.000
Totaal	10.200.000

Aangezien bij de complexen Dordtse Kil IV deel 2, Noordendijk/Vlijweide, Speeltuinlocatie Wielwijk en Baanhoekweg er nog geen sprake is van gerealiseerde opbrengsten mag hier op grond van het BBV geen tussentijdse winst worden genomen. De totale positieve eindwaarde (potentiële winst over de hele looptijd) van deze grondexploitaties bedraagt € 38,0 miljoen.

4.1 Ontwikkeling grondexploitaties (4/5)

De gehanteerde parameters zijn geactualiseerd op basis van de algemene ontwikkelingen

Er is sprake van een mogelijke impact van stikstof en PFAS op de waardering van de grondexploitaties

Toename van de verliesvoorziening als gevolg van hogere kosten en lagere opbrengsten

Algemene ontwikkelingen op parameters

De inmiddels wat gestabiliseerde langetermijnrente en inflatie ten opzichte van voorgaand jaar zijn ook van invloed op het verloop en de waardering van de grondexploitaties. De gemeente heeft de impact van de inflatie in de waardering van de grondexploitaties verwerkt door per complex de basisramingen te actualiseren naar het prijsniveau van 1 januari 2024. De hogere rente ten opzichte van voorgaand jaar en toegenomen bouwkosten hebben een negatieve impact op de waarderingen ten opzichte van voorgaand jaar. De gemeente heeft (intern) onderzoek verricht naar de mogelijk impact hiervan op de (toekomstige) prijsontwikkeling van woningbouw. Op basis hiervan heeft de gemeente ervoor gekozen om diverse scenario's door te rekenen. Op basis van deze scenarioanalyse heeft de gemeente besloten een scenario in te rekenen waarbij voor de jaren 2024 en 2025 sprake is van 0% opbrengstenstijging woningbouw en voor de periode vanaf 2026 een percentage van 2%. Wij hebben deze parameters getoetst aan de hand van diverse openbare bronnen en vastgesteld dat het ingerekende scenario het meest passend is. Ook voor de overige parameters en significante veronderstellingen geldt dat deze passend worden bevonden.

Impact stikstof en PFAS op grondexploitaties

Als gevolg van ontwikkelingen op het gebied van stikstof en PFAS heeft het grondbedrijf de impact van het huidige stikstofbeleid en de aanwezigheid van PFAS-vervuiling op de waardering van de grondexploitaties in kaart gebracht en in positionpapers voor ons uitgewerkt. Hierin wordt geconstateerd dat sprake is van een mogelijke impact op de grondexploitaties, maar ook dat momenteel nog onvoldoende betrouwbaar kan worden ingeschat wat de impact hiervan op de waardering is. Gezien de aanwezige onzekerheid heeft de gemeente ervoor gekozen om de impact hiervan dus niet in de waardering van de grondexploitaties te verwerken, maar in de risico's op te nemen. Dit is conform de relevante verslaggevingsvoorschriften (BBV). Wij kunnen ons in dit standpunt vinden en adviseren dit onderwerp blijvend onder de aandacht te houden, specifiek wat betreft de impact op doorlooptijd, verkoopbaarheid en daarmee ook waardering van de grondexploitaties.

Ontwikkelingen Stadswerven

In het kader van de jaarrekening 2023 is ook de grondexploitatie Stadswerven geactualiseerd. Als gevolg van deze actualisatie is de eindwaarde en daarmee de bijbehorende verliesvoorziening verslechterd van € 62,2 miljoen naar € 70,7 miljoen. Deze verslechtering wordt onder andere veroorzaakt door lagere verwachte opbrengsten dan wat bij de actualisatie voor de jaarrekening 2022 werd ingeschat (impact € 4,6 miljoen).

De gemeente heeft bij het opstellen van de jaarrekening 2022 per deelgebied door een onafhankelijke taxateur taxaties laten uitvoeren waarbij zowel de ingerekende vrij op naam prijs, de ingerekende stichtingskosten als de vormfactor belangrijke elementen in de waardering zijn. Zie tevens ons accountantsverslag 2022. Gedurende 2023 heeft ten behoeve van de werkelijke verkoop aan de projectontwikkelaar voor deelgebied F een aanvullende taxatie plaatsgevonden waarvan, onder andere door hogere stichtingskosten en een lagere vormfactor, de uitkomst € 4,2 miljoen lager is dan vorig jaar geraamd.

Om vast te stellen dat de lagere definitieve taxatie bij deelgebied F op de juiste wijze is geëvalueerd en de mogelijke impact op andere deelgebieden voldoende is onderzocht hebben wij de gehanteerde uitgangspunten met betrekking tot de opbrengsten van Stadswerven uitgebreid gecontroleerd. Naar aanleiding van onze controle hierop zijn wij van mening dat de uitgangspunten wellicht optimistisch maar aanvaardbaar zijn. Voor het volledige verwachte verlies van € 70,7 miljoen is een verliesvoorziening opgenomen waarvan wij hebben vastgesteld dat deze volledig in de jaarstukken is verwerkt.

Gezondheidspark - Middenzone

Ontwikkelingen Gezondheidspark - Middenzone

Begin 2024 heeft een actualisatie van de grondexploitatie Gezondheidspark - Middenzone plaatsgevonden. Deze actualisatie was gebaseerd op de lopende overeenkomst met de projectontwikkelaar. Begin mei 2024 is de gemeente in de rechtszaak tegen de projectontwikkelaar door de rechter in het gelijk gesteld, waardoor het meest waarschijnlijke scenario is dat de overeenkomst wordt ontbonden. Om deze reden heeft de gemeente in mei 2024 een 2e actualisatie uitgevoerd, waarbij de grondprijzen zijn doorgerekend op basis van een nieuwe grondwaardeberekening. Het BBV schrijft immers voor dat in de waardering van de grondexploitaties het ultimo boekjaar geldende vastgestelde plan als uitgangspunt moet worden genomen. Wij hebben de uitgangspunten onder deze berekening gecontroleerd en kunnen ons hierin vinden. Doordat de gemeente door de rechtbank in het gelijk is gesteld is het risico op claims afgenomen ten opzichte van 2022.

Doordat geen sprake meer is van een overeenkomst met een projectontwikkelaar, zijn de risico's en onzekerheden binnen het project Gezondheidspark - Middenzone echter wel toegenomen ten opzichte van 2023. Hiermee is rekening gehouden in de paragraaf weerstandsvermogen.

Amstelwijck Wonen

Ontwikkelingen Amstelwijck Wonen

Voor het project Amstelwijck Wonen heeft in 2023 de verkoop plaatsgevonden van de eerste en tweede deelfase op basis van de overeenkomst met de ontwikkelaar. Als gevolg van deze grondleveringen is in het boekjaar 2023 voor het eerst winst genomen op het project Amstelwijck Wonen. Van de nog te realiseren opbrengsten voor het project Amstelwijck Wonen is voor circa 1/3^e reeds een koop-/verkoopovereenkomst gesloten. Voor de overige opbrengsten hebben wij de inschatting van de nog te realiseren opbrengsten gecontroleerd aan de hand van de door de gemeente opgestelde residuele grondwaardeberekening. Deze berekening is intern gecontroleerd door de taxateur van de gemeente. Wij hebben de belangrijkste uitgangspunten uit deze berekening getoetst aan de hand van externe bronnen voor verkoopprijzen en bouwkosten. Hiermee hebben wij vastgesteld dat de nog te realiseren opbrengsten toereikend zijn onderbouwd.

De ramingen onder de kosten zijn opgesteld door het IBD en in het boekjaar gerealiseerd met een gemiddeld indexatiepercentage. Wij hebben de ramingen van het IBD getoetst aan de werkelijke inschrijvingen, waarmee de betrouwbaarheid van de ramingen van het IBD in voldoende mate kan worden vastgesteld. Wel adviseren wij de gemeente om op korte termijn deze ramingen te laten actualiseren, aangezien een aantal deelramingen reeds een aantal jaar oud is en tussentijds alleen geïndexeerd zijn op basis van gemiddeld gerealiseerde indexatiepercentages.

Dordtse Kil IV deel 1 en deel 2

Ontwikkelingen Dordtse Kil IV deel 2

Uw raad heeft in 2021 besloten om tevens het complex Dordtse Kil IV deel 2 in exploitatie te nemen. Ultimo 2023 is sprake van een positieve eindwaarde van € 34,9 miljoen (2022: € 27,1 miljoen positief) waarbij het de verwachting is dat het complex ultimo 2032 volledig is gerealiseerd. Gezien er nog geen verkopen zijn gerealiseerd is nog geen tussentijdse winst verantwoord. Aan de nog te realiseren opbrengsten voor Dordtse Kil IV deel 2 ligt een externe taxatie ten grondslag.

4.2 Belangrijkste bevindingen Jaarrekening

MVA - geactiveerde saneringskosten

Activering van saneringskosten

Naar aanleiding van de controle op de investeringen hebben wij voor een bedrag van circa € 1,3 miljoen vastgesteld dat kosten waren geactiveerd met betrekking tot de sanering van de gronden binnen het project Dordthuis. Het BBV schrijft echter voor dat saneringskosten niet kunnen worden geactiveerd. De Commissie BBV ziet deze kosten als achterstallig onderhoud, omdat sprake is van kosten die gemaakt worden op basis van ontwikkelingen uit het verleden. In de jaarrekening is het bedrag van € 1,3 miljoen gecorrigeerd van de materiële vaste activa naar de exploitatielasten.

Wij adviseren u bij uitvoering van de interne controle op de investeringen de activeerbaarheid van de kosten nauwgezet te controleren.

MVA - Bijdragen van derden

Bijdragen van derden

Wij constateren bij de controle op de materiële vaste activa dat de gemeente voor diverse projecten bijdragen van derden ontvangt. Deze bijdragen van derden moeten naar rato van de werkelijke bestedingen in mindering worden gebracht op de geactiveerde uitgaven. Wij hebben echter vastgesteld dat de gemeente voor een aantal projecten de bevoorschotting (kasbasis) heeft gehanteerd als basis voor de verminderingen. Het risico bestaat dat hierdoor pas bij het opmaken van de jaarrekening blijkt dat sprake is van kredietoverschrijdingen. Daarnaast leidt deze werkwijze tot een onjuiste presentatie in de balans van zowel de investeringen als de vooruit ontvangen dan wel nog te ontvangen subsidies. Naar aanleiding van onze controle is een bedrag van € 0,7 mio gecorrigeerd.

Wij adviseren om tussentijds en bij de jaarafsluiting specifieke aandacht te besteden aan de nauwkeurige afgrenzing van de bijdragen van derden voor de materiële vaste activa.

Voorziening vervangingsinvesteringen riolering

Inzicht in spaardeel vervanging riolering

De gemeente spaart middels de rioolheffing voor vervangingsinvesteringen riolering. Hiervoor heeft de gemeente in 2021 een nieuwe GRP vastgesteld. Op basis van het GRP wordt de voorziening vervangingsinvesteringen riolering jaarlijks gedoteerd. Vanwege de sterk oplopende kosten voor onderhoud en vervanging heeft de gemeente in het boekjaar een negatief resultaat op het taakveld Riolering verantwoord van circa € 0,4 mio. In de huidige werkwijze past de gemeente op basis van de begroting de dotatie aan de voorziening vervangingsinvesteringen aan, waarbij de werkelijke dotatie niet gekoppeld is aan het werkelijke spaarbedrag, dan wel aan de werkelijke bestedingen. Hierdoor bestaat het risico dat de gemeente een hoger bedrag doteert aan de voorziening dan zij daadwerkelijk met de rioolheffing heeft opgehaald. Het spaarbedrag is echter goedgekeurd binnen het GRP, evenals de toe te passen indexatie. Hierdoor is de dotatie in lijn met de afspraken die met de raad zijn gemaakt.

Wij adviseren u bij de actualisatie van het GRP een vaste opslag op de heffing te hanteren, zodat de toerekeningen aan de voorziening vervangingsinvesteringen zuiver plaatsvindt voor dat deel wat specifieke gespaard wordt voor vervangingsinvesteringen.

4.2 Belangrijkste bevindingen Jaarrekening

Overlopende activa en passiva -
Verantwoording regioafspraken

Regionale projecten

De gemeente heeft met de andere gemeenten binnen de Drechtsteden verschillende samenwerkingsafspraken die niet zijn vormgegeven in separate entiteiten, maar lichtere samenwerkingsvormen betreffen. Te denken valt hierbij aan regionale projecten, maar ook Smart Delta en de activiteiten van Servicegemeente Dordrecht. Op basis van deze afspraken zetten de gemeenten gezamenlijk middelen in om beleidsdoelstellingen in de regio te realiseren of taken onderling uit te besteden. De jaarlijkse bijdragen worden op basis van de begrotingen van de diverse samenwerkingsverbanden bepaald. In veel gevallen is de afspraak dat een tekort of overschot van minder dan 3% van het jaarsaldo door Dordrecht kan worden ingezet in het volgende jaar. Dit leidt in de jaarrekening tot een als vooruit ontvangen bedrag te verantwoorden positie.

De gemeente Dordrecht draagt zelf ook bij aan deze projecten, waardoor het Dordtse deel van deze overschotten feitelijk een verplichting aan Dordrecht zelf is. Omdat op deze middelen een verplichting rust jegens de regio kunnen wij ons vinden in deze verwerkingwijze. Wel verdient het aanbeveling meer tussentijds af te rekenen en zodoende de impact van deze projecten op de balans beperkt te houden.

Incidentele overheveling reserve afschrijvingen

In het boekjaar heeft een incidentele bijstelling plaatsgevonden van de reserve afschrijvingen. De gemeente heeft een tweetal verminderingen doorgevoerd voor een totaalbedrag van circa € 9,0 miljoen. Deze verminderingen hangen samen met de waarde van activa die niet (volledig) worden afgeschreven, maar waarvoor wel het gehele initiële bedrag in de reserve afschrijving was gestort bij het openen van het krediet. Het gecorrigeerde bedrag ziet op in het verleden gedane investeringen met een restwaarde of gronden en terreinen waarop in zijn geheel niet wordt afgeschreven. Wij hebben deze verminderingen gecontroleerd en vastgesteld dat de verminderingen in overeenstemming zijn met de waarde van de activa, dan wel de gehanteerde restwaarden. De eindstand van de reserve afschrijvingen sluit aan op waarde van de activa minus de grondwaarde en de restwaarde. Hiermee is vastgesteld dat de reserve ultimo 2023 nauwkeurig en volledig is bepaald.

Risico op overlijden of arbeidsongeschiktheid wethouders

De gemeente ontvangt jaarlijks van ProAmbt een overzicht van de verplichtingen en risico's die samenhangen met de voorziening wethouderspensioenen (APPA). Uit deze brief blijkt dat de gemeente overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico loopt voor de zittende wethouders. De risico's per wethouder zijn omvangrijk en tellen op tot een bedrag van respectievelijk € 5,3 mio en € 15,0 mio. Wij adviseren u te beoordelen in hoeverre het wenselijk is om voor deze risico's een verzekering af te sluiten ter dekking van (een deel) van de risico's die de gemeente loopt.

Reserve afschrijvingen

Overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico wethouders

BBV wordt nageleefd

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Dordrecht de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd. In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De openbaarheidsparagraaf Woo moet in de begroting en jaarstukken worden opgenomen via een afzonderlijke paragraaf, zoals de in artikelen 9 en 26 van het BBV genoemde paragrafen. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Dordrecht deze paragraaf opgenomen heeft in de jaarstukken 2023.

WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2023 niet meer bedragen dan € 223.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling. Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 van de gemeente Dordrecht niet strijdig zijn met de WNT.

Bevindingen SiSa-bijlage

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening 2023 genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2023. Op grond van ons onderzoek hebben wij na aanpassing bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld. Een gedetailleerd overzicht van onze bevindingen is opgenomen in bijlage B. Van de huidige 56 SiSa-regelingen zijn er 17 nieuw ten opzichte van vorig jaar.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de jaarrekeningcontrole. De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- ▶ € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- ▶ 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- ▶ € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

4.4 Significante schattingsposten

Wijze van inschatten van de diverse schattingsposten in de jaarrekening.

Overall zien wij realistische inschattingen in de jaarrekening

Voor grondexploitaties zien wij een optimistisch niveau van inschatten, echter niet zodanig dat wij hiervoor een controleverschil rapporteren.

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat het college schattingen moet maken. Bepaalde schattingen kennen een (additionele) schattingsonzekerheid en zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en doordat zij een hoge mate van schattingsonzekerheid vertonen. Dit laatste betekent dat de schatting vatbaar is voor een inherent gebrek aan nauwkeurigheid in de waardering.

Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de oordeelsvormingen en besluiten van het management bij het maken van de schattingen beoordeeld op indicaties voor mogelijke tendenties. In het hierna opgenomen overzicht hebben wij van de jaarrekeningposten waaraan een belangrijke schatting ten grondslag ligt weergegeven of wij de schatting als conservatief, neutraal of pessimistisch hebben aangemerkt.

POST IN DE JAARREKENING	BEDRAG (x € 1.000)	ORDEEL	TOELICHTING SCHATTING
Materiële vaste activa	638.435	●	Wij concluderen dat de afschrijvingstermijnen die door de gemeente gehanteerd worden in lijn zijn met de verwachte economische levensduur van de betreffende categorieën. Voor wat betreft de waardering van het vastgoed hebben wij de analyse van de huidige functies van het vastgoed beoordeeld en vastgesteld dat voor het vastgoed met een bedrijfseconomische functie geen afwaardering noodzakelijk is.
Financiële vaste activa	129.411	●	Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van deze deelnemingen en (gerelateerde) leningen evenwichtig tot stand zijn gekomen. Wij constateren dat een afwaardering van deelnemingen en/of leningen niet noodzakelijk is.
Grondexploitaties	68.845	●	Grondexploitaties zijn gewaardeerd op basis van prudente uitgangspunten welke gestaafd zijn met externe bronnen, ramingen van het ingenieursbureau en getekende overeenkomsten. Voor een tweetal complexen (Stadswerven en Middenzone) hebben wij vastgesteld dat in de onderbouwingen van de opbrengstenramingen uitgangspunten worden gehanteerd die ons inziens een optimistische inschatting zijn. De schattingen zijn echter wel goed overwogen en daarmee als aanvaardbaar beoordeeld.
Uitzettingen korter dan 1 jaar - Overige vorderingen	17.343	●	Voor het saldo van de debiteuren is een voorziening gevormd. Op basis van onze controle van de hiervoor gehanteerde uitgangspunten concluderen wij dat de voorziening voor dubieuze debiteuren en daarmee de waardering van de deiteuren toereikend is bepaald.
APPA voorziening (wethouderpensioen)	4.916	●	De voorziening voor wethouder pensioenen (APPA) per eind 2023 is onderbouwd door actuariële berekeningen van een externe serviceorganisatie. Deze organisatie heeft de uitgangspunten uit de circulaire van het ministerie gebruikt. Daarnaast is de voorziening geïndexeerd met 3,03%; dit betreft de index per 1 januari 2024 van het ABP. De nieuwe collegeleden zijn allen meegenomen in de voorziening.
Voorziening FLO	10.895	●	De voorziening FLO (functioneel leeftijdsontslag) per eind 2023 is onderbouwd met netto contante waarde berekeningen van een externe serviceorganisatie. Wij hebben de uitgangspunten die door de externe partij zijn gehanteerd getoetst. De uitgangspunten zijn logisch en betrouwbaar.

● Conservatief, maar aanvaardbaar ● Neutraal ● Optimistisch, maar aanvaardbaar ● Niet aanvaardbaar

Bijlagen

- A [Onze controle](#)
- B [Bevindingen SiSa-bijlage](#)
- C [Duurzaamheid](#)
- D [Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025](#)

A. Onze controle

Doel en object van de controle

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Dordrecht, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

Strekking van de controleverklaring

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2023 van de gemeente Dordrecht aan de daaraan te stellen eisen voldoet, verstrekken wij hierbij een goedkeurende controleverklaring. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle zijn afdoende behandeld en onze controle is dan ook afgerond.

Materialiteit

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.225.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 411.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden. Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Dordrecht zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Controleaanpak

Controleaanpak

Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening. Wij hebben voor de volgende risico's – die zich met een hoge waarschijnlijkheid kunnen voordoen én mogelijk materiële impact hebben – in onze controle meer aandacht gehad:

- ▶ Het risico van management override of internal controls; dit is het ook op grond van de controlestandaarden te onderkennen risico dat het management buiten de getroffen interne beheersingsmaatregelen om invloed zou kunnen of willen uitoefenen op de in de jaarrekening gepresenteerde uitkomsten;
- ▶ Facturen worden ten onrechte goedgekeurd, omdat de prestatie niet is geleverd of de prijs op de factuur niet overeenkomstig het contract is.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

De waarderingen in de jaarrekening van de gemeente Dordrecht zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de gemeente Dordrecht als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.

Op basis van artikel 12 van de Gemeentewet kunnen gemeente bij langdurige financiële tekorten een beroep doen op een extra uitkering uit het gemeentefonds. Omdat de omvang van het gemeentefonds hierdoor niet wijzigt betalen andere gemeenten daar dus aan mee. Om die reden moeten gemeenten aan allerlei voorwaarden voldoen om deze aanvullende uitkering te kunnen ontvangen. Maar in principe kunnen gemeenten hierdoor niet failliet gaan.

Het gevolg hiervan is dat crediteuren en andere stakeholders nooit benadeeld kunnen worden door een faillissement. Desalniettemin is de financiële positie vanuit het perspectief van raadsleden van belang en moet het college van burgemeester en wethouders inzicht geven in hoeverre de gemeente in staat is om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder. Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor gemeenten in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen naast fraude te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

Vermogen om risico's
vanuit de reguliere
bedrijfsvoering
financieel op te vangen

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De grondslagen van de jaarrekening 2023 zijn aanvaardbaar

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De jaarstukken 2023 van de gemeente Dordrecht bestaan uit:

- ▶ het jaarverslag 2023 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- ▶ de jaarrekening 2023 (rechtmatigheidsverantwoording, balans met toelichtingen, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter d.d. 29 januari 2024. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De interim-controle heeft meerdere bevindingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

B. Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Dordrecht heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2023 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Strekking controleverklaring getrouwheid (jaarrekening)	GOEDKEUREND
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (SiSa-bijlage)	GOEDKEUREND

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Fout	-	-
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Onzekerheid	-	-
A21	Regeling specifieke uitkering ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit 2023	Fout	-	-
A21	Regeling specifieke uitkering ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit 2023	Onzekerheid	-	-
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Fout	-	-
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Onzekerheid	-	-
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Fout	-	-
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Onzekerheid	-	-
C25	Beleidsregeling subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	Fout	-	-
C25	Beleidsregeling subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	Onzekerheid	-	-
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Fout	-	-
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Onzekerheid	-	-
C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	Fout	-	-
C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	Onzekerheid	-	-
C55	Aanpak energiearmoede	Fout	-	-
C55	Aanpak energiearmoede	Onzekerheid	-	-

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Fout	-	-
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Onzekerheid	-	-
C75	Regiodeals 3e tranche	Fout	-	-
C75	Regiodeals 3e tranche	Onzekerheid	-	-
C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Fout	-	-
C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Onzekerheid	-	-
C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Fout	-	-
C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Onzekerheid	-	-
C95	Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	Fout	-	-
C95	Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	Onzekerheid	-	-
C100	Regeling kansrijke wijk	Fout	-	-
C100	Regeling kansrijke wijk	Onzekerheid	-	-
C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Fout	-	-
C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Onzekerheid	-	-
C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Fout	-	-
C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Onzekerheid	-	-
C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Fout	-	-
C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Onzekerheid	-	-
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Fout	-	-
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Onzekerheid	-	-
D10	Volwasseneneducatie	Fout	-	-
D10	Volwasseneneducatie	Onzekerheid	-	-
D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	Fout	-	-
D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	Onzekerheid	-	-

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	Fout	-	-
D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	Onzekerheid	-	-
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Fout	-	-
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Onzekerheid	-	-
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	Fout	-	-
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	Onzekerheid	-	-
D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	Fout	-	-
D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	Onzekerheid	-	-
D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Fout	-	-
D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Onzekerheid	-	-
D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	Fout	-	-
D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	Onzekerheid	-	-
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	Fout	-	-
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	Onzekerheid	-	-
E19	Regeling specifieke uitkering uitvoeringspilots Ruimtelijke Adaptatie tweede tranche	Fout	-	-
E19	Regeling specifieke uitkering uitvoeringspilots Ruimtelijke Adaptatie tweede tranche	Onzekerheid	-	-
E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	Fout	-	-
E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	Onzekerheid	-	-
E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	Fout	-	-
E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	Onzekerheid	-	-
E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Fout	-	-
E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Onzekerheid	-	-
E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Fout	-	-
E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Onzekerheid	-	-
E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Fout	-	-
E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Onzekerheid	-	-

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Fout	-	-
E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Onzekerheid	-	-
E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Fout	-	-
E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Onzekerheid	-	-
F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	Fout	-	-
F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	Onzekerheid	-	-
F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden	Fout	-	-
F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden	Onzekerheid	-	-
F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Fout	-	-
F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Onzekerheid	-	-
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2022	Fout	-	-
G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2022	Onzekerheid	-	-
G10	Wet inburgering_ gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G10	Wet inburgering_ gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ totalen 2022	Fout	-	-
G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ totalen 2022	Onzekerheid	-	-
G13	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G13	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	Fout	-	-
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	Onzekerheid	-	-
H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Fout	-	-
H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Onzekerheid	-	-
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Fout	-	-
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Onzekerheid	-	-
H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Fout	-	-
H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Onzekerheid	-	-
H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Fout	-	-
H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Onzekerheid	-	-
H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Fout	-	-
H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Onzekerheid	-	-

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-

B. Bevindingen SiSa-bijlage

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_totaal 2022	Fout	-	-
G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_totaal 2022	Onzekerheid	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_totaal 2022	Fout	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_totaal 2022	Onzekerheid	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_totaal 2022	Fout	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_totaal 2022	Onzekerheid	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_totaal 2022	Fout	-	-
G3A	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_totaal 2022	Onzekerheid	-	-
G3A	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_totaal 2022	Fout	-	-
G3A	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_totaal 2022	Onzekerheid	-	-

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G4A	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Tozo 2_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 2_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	-	-
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	-	-

C. Duurzaamheid

Met ingang van 2024 zullen bedrijven op basis van de CSRD meer gaan rapporteren over duurzaamheid

Op dit moment geen verplichte duurzaamheidsverantwoording voor gemeenten

Via de keten en stakeholders wel kansen en gevolgen van de CSRD/ESRS voor gemeenten

Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving

De Corporate Social Responsibility Disclosure (CSRD) is een Europese richtlijn die verplicht is voor grote ondernemingen. De richtlijn heeft als doel om bedrijven te verplichten transparanter te zijn over hun impact op duurzaamheid en maatschappij. De CSRD is aangenomen door het Europees Parlement en is sinds januari 2023 in werking. De Nederlandse implementatiewet volgt uiterlijk in het najaar van 2024. De CSRD verplicht ondernemingen om informatie openbaar te maken over hun beleid en prestaties op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze informatie moet opgenomen worden in het jaarverslag van het bedrijf en moet voldoen aan bepaalde standaarden en richtlijnen. De richtlijn zal naar verwachting bijdragen aan een meer duurzame economie en aan het bereiken van de doelstellingen van de Europese Green Deal en de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen. De uniforme wijze waarop deze verantwoording plaats moet vinden is vastgelegd in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Deze set aan standaarden bevat algemene bepalingen voor alle organisaties, sectorspecifieke standaarden en biedt de ruimte voor bedrijfsspecifieke standaarden. Bedrijven zijn druk bezig met de voorbereiding voor deze nieuwe verantwoording. Grote bedrijven moeten als eerst gaan rapporteren, kleinere organisaties volgen in de jaren daarna. Voor alle organisaties is een ingroeimodel van toepassing. De omvang, diepgang en controle (door de accountant) van de verantwoording zal stapsgewijs toenemen. Middels CSRD en de ESRS kunnen bedrijven hun prestaties op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen inzichtelijk maken, waardoor ze beter in staat zijn om duurzaamheidsdoelen te stellen en te bereiken. Decentrale overheden kunnen deze informatie gebruiken om te bepalen welke bedrijven het beste passen bij hun eigen duurzaamheidsdoelen en beoordelen welke bedrijven voldoen aan de eisen voor aanbestedingen en subsidies. Daarnaast kunnen deze richtlijnen gebruikt worden om ook zelf transparant en uniform te rapporteren over duurzaamheid.

Stand van zaken duurzaamheidsverantwoording door gemeenten

Gemeenten hebben een grote impact op mens en maatschappij en hebben daarom bij uitstek geschikt om duurzaamheidsdoelstellingen te beïnvloeden. Een groeiend aantal gemeenten is zich hiervan bewust en heeft zich aangesloten bij het VNG-initiatief om een zogenoemde SDG-gemeente te worden. Daarnaast hebben gemeenten zich via diverse initiatieven gecommitteerd aan diverse duurzaamheidsdoelstellingen, dan wel zijn hiertoe verplicht. Gemeenten zijn vooralsnog niet verplicht om een duurzaamheidsrapportage volgens de CSRD-richtlijn op te stellen. Op basis van het BBV bestaat nog geen verplichting voor gemeenten om te rapporteren over bijvoorbeeld de invloed die bedrijven binnen de gemeente hebben op het milieu en op het welzijn van de burgers, en over de duurzaamheid van de eigen bedrijfsvoering. Op dit moment zijn gemeenten bijvoorbeeld niet verplicht om te rapporteren over de eisen die ze stellen aan leveranciers op het gebied van social return en duurzaamheid, en in welke mate deze tot resultaten leiden. Daarnaast hoeven gemeenten geen verslag te doen over de eigen CO2-uitstoot of over het aantal burgers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Doordat vanuit het BBV geen verplichting of handreiking bestaat voor duurzaamheidsverslaggeving zien we in de praktijk allerlei verschillen in verantwoording. In onze rapportage “Naar een verantwoord verslag: geen keuze” van oktober 2023 hebben we een inventarisatie opgenomen van de huidige stand van zaken. Het beeld wat hieruit naar voor komt is dat er grote kloof bestaat tussen de duurzaamheidsambities en de verantwoording over duurzaamheid. Grote gemeenten bieden wel meer transparantie over duurzaamheid dan kleine gemeenten. Een andere belangrijke conclusie is dat iedere gemeente op zijn eigen manier verantwoord en daarmee gemeenten onderling lastig te vergelijken zijn. Op het gebied van transparantie, uniformiteit en vergelijkbaarheid kan nog veel verbetering gerealiseerd worden.

Indirecte betrokkenheid bij duurzaamheidsverantwoording

Gemeenten krijgen desondanks links- of rechtsom te maken met duurzaamheidsverslaggeving op basis van de CSRD/ESRS. Stakeholders van de gemeenten, waaronder de banken vragen hier namelijk steeds vaker om. Het is dan ook de vraag in hoeverre een gemeente het zich kan permitteren om niet concreter en transparanter te rapporteren over haar impact op duurzaamheid.

Aanbeveling: Bespreek de ambities op het gebied van duurzaamheidsverantwoording.

In het vierde kwartaal 2024 komt een handreiking en set aan indicatoren beschikbaar die specifiek voor decentrale overheden is ontwikkeld in samenwerking met o.a. BZK, VNG en CBS

Gemeenten krijgen via de waardeketen van andere organisaties te maken met de CSRD/ESRS. Ze zijn tenslotte onderdeel van de waardeketen van bedrijven die onder de CSRD-richtlijn vallen. Zo worden gemeenten genoemd in de CSRD-verslagen van grote bedrijven, omdat ze bijvoorbeeld verantwoordelijk zijn voor het afgeven van vergunningen aan deze bedrijven en moeten daarom deze partijen ook van informatie gaan voorzien. Dit kan betrekking hebben op reguliere inkopen, maar bijvoorbeeld ook bij het aantrekken van financieringen of het afsluiten van verzekeringen. Duurzaamheidsverantwoording wordt op deze wijze doorgelegd naar de gemeenten, net zoals de gemeente zelf ook eisen doorlegt aan anderen.

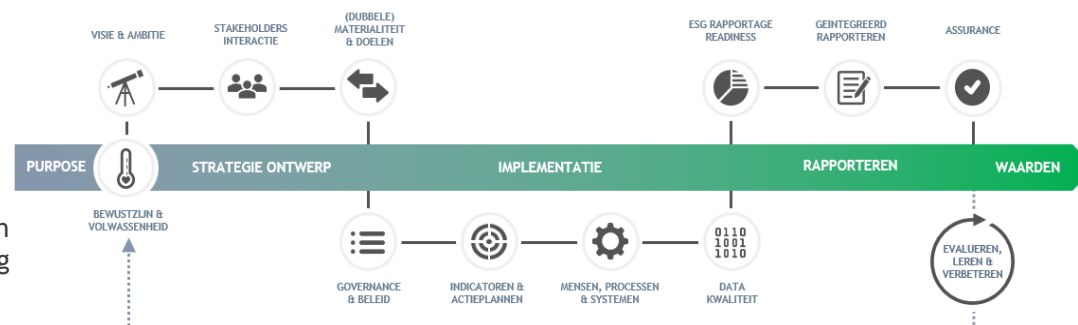
Op dit moment werken wij in de Coalition of the willing met diverse partijen samen om tot een handreiking en set aan duurzaamheidsindicatoren te komen voor decentrale overheden om ook hier een beweging in te kunnen maken. De verwachting is dat deze handreiking in het vierde kwartaal aan de Commissie BBV en de Commissie BADO wordt aangeboden en voor u beschikbaar komt.

Kansen bij gestandaardiseerde (vrijwillige) duurzaamheidsverantwoording - Transparantie en Uniformiteit

Gemeenten kunnen op het gebied van verantwoording richting stakeholders veel winst behalen wanneer gerapporteerd wordt volgens gestandaardiseerde richtlijnen. Het samenstellen van een duurzaamheidsverantwoording vraagt om heldere, niet-financiële taal op het gebied van duurzaamheid. En niet alleen wat de eigen organisatie betreft, ook de omgeving speelt een rol. Dat is een groot verschil met de huidige gemeentelijke jaarstukken die omvangrijk en niet altijd even toegankelijk is en op de wettelijke taken gericht zijn. Wij zien het als kans voor gemeenten ook in bredere zin de effectiviteit van de verslaglegging te vergroten en meer te laten aansluiten bij de behoefte van de belangrijkste belanghebbenden. Het grootste inzicht ontstaat wanneer de verantwoording uniform, vergelijkbaar en transparant tot stand komt, waar de genoemde handreiking zeker aan zal bijdragen. Wij adviseren u als raad hierover met het college in gesprek te gaan en de huidige verslaglegging op het thema duurzaamheid nadrukkelijk tegen het licht te houden. Een route om gestructureerd tot een verantwoording te komen die de behoefte van de belangrijkste belanghebbenden zo goed mogelijk invult treft u in onderstaand stappenplan aan. Wij zijn u graag van dienst om u in het gesprek met het college te ondersteunen.

In de fase van strategie ontwerp zien wij ook een duidelijke rol voor de gemeenteraad. Allereerst bij het bepalen van de visie & ambitie. Dat gaat over de duurzaamheidsdoelstellingen, maar in het geval van een vrijwillige ESG-verantwoording ook over het ambitieniveau en de vorm waarin dit plaats zal vinden, de thema's die u hierin belangrijk vindt en de rangschikking naar het belang van de verschillende thema's.

Het definiëren van wie uw belangrijkste belanghebbenden (stakeholders) zijn is een belangrijke stap om de breedte en diepgang van uw duurzaamheidsbeleid en -verantwoording zo goed mogelijk aan te laten sluiten op hun behoeften en zorgen. In deze beide stappen zien wij een belangrijke rol voor u als gemeenteraad weggelegd.

D. Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025

Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025 (toepassing in 2024 toegestaan)

In december 2023 heeft de commissie BBV een aantal notities geactualiseerd. Het betreft de notities Rente, Overhead en Grondexploitatie. Hieronder hebben wij per onderwerp de belangrijkste wijzigingen opgenomen en gekoppeld aan de impact voor uw gemeente. Alle notities zijn van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2025, en mogen worden toegepast voor begrotingsjaar 2024.

Notitie rente

De belangrijkste wijziging uit de notitie rente betreft een aanpassing in de toerekening van de rentelasten aan de grondexploitaties. Tot en met 2023 is het alleen toegestaan om de werkelijke rente over het vreemd vermogen (naar rato) toe te rekenen aan de grondexploitaties. Dit geldt tevens voor de toekomstige rentelasten. Met ingang van boekjaar 2025 (en eventueel 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de rentetoerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente. Een tweede belangrijke wijziging is de herintroductie van de mogelijkheid om rentetoerekening aan het eigen vermogen en de voorzieningen toe te passen. Deze mogelijkheid is in 2016 door de commissie BBV beëindigd, maar in de notitie 2023 als keuzemogelijkheid opgenomen. Wij adviseren in 2024 een weloverwogen keuze te maken in het toepassen van de toerekening van rente aan het eigen vermogen en de voorzieningen.

Notitie Overhead

De commissie BBV heeft in de notitie Overhead 2023 de regelgeving met betrekking tot de toerekening van Overhead geactualiseerd, verduidelijkt en samengevoegd in één notitie. De belangrijkste uitspraken en aanbevelingen zijn als volgt:

- ▶ **Stellige uitspraak:** Voor de berekening van de tarieven voor de lokale heffingen moet de methodiek voor toerekening van overhead worden gebruikt zoals deze is opgenomen in de financiële verordening. Deze methodiek mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead.
- ▶ **Aanbevelingen:** De commissie adviseert om overhead niet bij de begroting vorm te geven maar door middel van de financiële verordening of door een notitie overhead aan de raad voor te leggen en deze periodiek te herzien. In deze nota neemt de gemeente keuzes op ten aanzien van: kaderstelling, methodiek en onderscheiding primaire processen en overhead.

Notitie Grondexploitatie

De belangrijkste wijzigingen in de notitie grondexploitatie zien toe op de wijzigingen ten aanzien van de Omgevingswet, die onder andere hebben geleid tot een aanpassing van de lijst met verhaalbare kostensoorten. Deze wijzigingen gaan, in verband met de invoering van de Omgevingswet in per 1 januari 2024. Deze wijzigingen hebben met name invloed op verslaggevingsaspecten bij faciliterend grondbeleid. De overige wijzigingen zien met name toe op de voorwaarden voor warme gronden, de voorbereidingskosten en gemengde projecten. Daarnaast is de rentetoerekening, zoals hierboven is toegelicht gewijzigd.

bdo.nl